

Asia: VN/26120/2023

Arviomuistio viranomaisia koskevista seuraamuksista tietosuojalainsäädännön rikkomisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Oikeusrekisterikeskus kiittää mahdollisuudesta lausua tietosuojalainsäädännön rikkomisen perusteella määrättäviä seuraamuksia koskevasta arviomuistiosta ja lausuu kunnioittaen seuraavaa.

Arviomuistiossa tarkastellaan yleisen tietosuoja-asetuksen (EU) 2016/679, sitä täydentävän tietosuojalain (1050/2018) sekä rikosasioiden tietosuojalain (1054/2018) muodostaman seuraamusjärjestelmän toimivuutta erityisesti virkamiesten ja julkista tehtävää hoitavien henkilöiden osalta. Tarkasteltavana on myös se, miten nykyiset rangaistussäännökset ovat vaikuttaneet viranomaistoimintaan ja tietosuojan toteutumiseen. Arviomuistiossa on käyty läpi kansallista oikeuskäytäntöä sekä tietosuojavaltuutetun ratkaisukäytäntöä ja tehty kansainvälistä vertailua seuraamusjärjestelmää koskevista lainsäädännöllisistä ratkaisuista. Muistiossa selvitetään myös valtiosääntöoikeudellisia näkökohtia, jotka tulee ottaa huomioon, mikäli seuraamusjärjestelmää haluttaisiin kehittää siten, että viranomaiselle voitaisiin määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu.

Oikeusrekisterikeskus ei kannata mahdollisuutta määrätä hallinnollinen seuraamusmaksu tietosuojasäännösten rikkomisesta myös viranomaiselle, vaan toteaa, että nykyiset valvonta- ja seuraamusmekanismit ovat toimivia ja riittävät varmistamaan viranomaisten lainmukaisen toiminnan. Viranomaista sitova hallinnon lainmukaisuusperiaate, virkahenkilön virkavelvollisuudet, virka- ja vahingonkorvausvastuu sekä asianosaisella oleva mahdollisuus kannella viranomaisen toiminnasta ylemmälle viranomaiselle ja valittaa viranomaisen tekemästä ratkaisusta turvaavat osaltaan tietosuojasääntelyn noudattamisen viranomaistoiminnassa. Lisäksi viranomaisiin kohdistetaan myös ylimpien laillisuusvalvojen valvontaa, ja myös tietosuojavaltuutetun käytettävissä on viranomaisten osalta korjaavia toimivaltuuksia.

Oikeusrekisterikeskus ei näe hallinnollisen seuraamusmaksun määräämismahdollisuutta valtion virastoille tarkoituksenmukaisena myöskään siitä syystä, että nämä toimivat budjettitaloudessa. Myös perustuslakivaliokunta on arviomuistiossa todetuin tavoin katsonut, ettei rahamääräisen seuraamuksen vaikutus tällaisessa tilanteessa olisi samanlainen kuin yksityissektorilla, sillä viranomaisen on kaikissa tilanteissa joka tapauksessa hoidettava lakisääteiset tehtävänsä. Organisaatioon kohdistettavana seuraamusmaksu tuskin juurikaan tosiasiansa parantaisi rekisteröidyn henkilötietojen suojan tasoa, vaan merkittävin preventiivinen vaikutus liittyy nimenomaan virkahenkilön virkavastuuseen väärinkäytöksiä estävänä tekijänä.

Budjettisidonnaisessa valtion virastossa seuraamusmaksu on suoraan pois viraston toimintaan käytettävissä olevista varoista, sillä virasto ei voi rahoittaa toimintaansa muulla tavoin. Tämä voi osaltaan vaarantaa julkisen vallan käyttöä koskevan lakisääteisen tehtävän suorittamisen ja myös perusoikeuksien toteutumista kuten perustuslain 21 §:n mukaista jokaisen oikeutta saada asiansa käsiteltyksi ilman aiheetonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa. Jotta lakisääteisistä velvoitteista selviydyttäisiin, olisi todennäköistä, että viranomaiset joutuisivatkin turvautumaan lisämäärärahoihin. Joka tapauksessa viranomaisille määrättävät seuraamusmaksut tulisivat käytännössä maksettaviksi valtion yhteisestä budjetista Valtiovarainministeriönkin lausunnossaan toteamin tavoin.

Hallinnollisen seuraamusmaksun määrääminen viranomaiselle olisi perustuslaillisesti muutenkin ongelmallinen konsepti arviomuistiosta ilmenevin perustein. Seuraamusmaksun uhka voisi vaarantaa perusoikeuksien välisen keskinäisen tasapainon etenkin yksityiselämän suojan ja julkisuuden välillä. Perustuslakivaliokunta on tietosuojalain säätämisen yhteydessä ja sen jälkeenkin tuonut arviomuistiossa todetuin tavoin esiin seuraamusmaksun problematiikkaa suomalaisen oikeusjärjestelmän kannalta. Sääntely-ympäristössä tai oikeustilassa ei ole Oikeusrekisterikeskuksen näkemyksen mukaan tapahtunut tämän jälkeen sellaisia muutoksia, joiden johdosta asiaa tulisi arvioida toisin.

Lisäksi Oikeusrekisterikeskus kiinnittää huomiota siihen Valtiovarainministeriön arviomuistiotä koskevassa lausunnossaan toteamaan, että hallinnollisten seuraamusmaksujen ulottaminen viranomaistoimintaan todennäköisesti lisäisi tietosuoja-asioita koskevaa epävarmuutta viranomaisessa ja voisi näin olla haitallista julkisen hallinnon digitalisaatiokehityksen ja tuottavuuden parantamisen kannalta.

Arviomuistiossa ei ole arvioitu, kuinka paljon hallinnollisia seuraamusmaksuja määrättäisiin tietosuojasäännösten rikkomisesta vuosittain viranomaisille, mikäli määräämismahdollisuutta laajennettaisiin koskemaan myös viranomaisia. Tietosuojavaltuutettu tekee Oikeusrekisterikeskukselle vuosittain yksittäisiä täytäntöönpanoilmoituksia tehtyään päätöksen hallinnollisen seuraamusmaksun määräämisestä. Nykytilan perusteella Oikeusrekisterikeskus arvioi, että määräämismahdollisuuden mahdollisesta laajentamisesta syntyisi Oikeusrekisterikeskukselle lisätyötä ainoastaan vähäisissä määrin. Jos hallinnollisen seuraamusmaksun määräämismahdollisuutta tietosuojasäännösten loukkaustilanteissa laajennettaisiin koskemaan myös viranomaisia ja mikäli täytäntöönpano osoitetaan myös näiltä osin Oikeusrekisterikeskuksen

tehtäväksi, on huolehdittava siitä, että tehtävän suorittamiseksi tarvittavat henkilöstö- ja muut resurssit osoitetaan. Tarvittavien lisäresurssien määrää arvioidaan tarvittaessa myöhemmin.

Kivinen Jussi
Oikeusrekisterikeskus

Kokkoniemi Tanja
Oikeusrekisterikeskus